

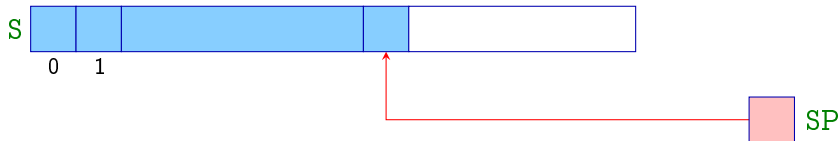
CMa — lihtsustatud C abstraktne masin

CMa arhitektuur

- Iga abstraktne masin määrab mingi hulga *käsked*, mis on täitmiseks abstraktsel riistvaral.
- Seda abstraktset riistvara võib vaadelda kui teatavate andmestruktuuride kogumit, mida käsud kasutavad
- ...ja mida juhib *täitmisaegne süsteem* (**run-time system**).

CMa arhitektuur

Magasin:

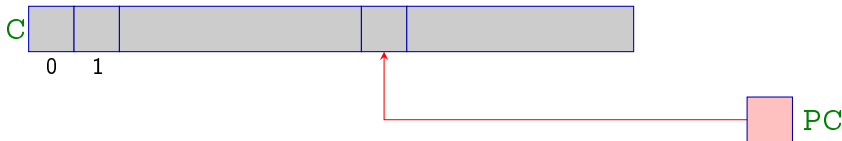

- S** = Stack — mälu piirkond andmete hoidmiseks, kus uute elementide lisamine/eemaldamine käib LIFO printsiibil.
- SP** = Stack-Pointer — register, mis sisaldab ülemise (so. viimasena lisatud) elemendi aadressit.

Lihtsustus: kõik mittestruktuurset tüüpi väärtused on sama suurusega ja mahuvad ühte magasinisse.

CMa arhitektuur

Kood:

C = **C**ode-store — mälupiirkond programmikoodi hoidmiseks; igas pesas on täpselt üks abstraktse masina käsk.

PC = **P**rogram **C**ounter — register, mis sisaldab *järgmisena* täidetava käsu aadressit.

Algselt sisaldab **PC** aadressit 0; so. **C**[0] sisaldab kõige esimesena täidetavat käsku.

CMa arhitektuur

Programmi täitmine:

- Masin laadib käsu $C[PC]$ registrisse **IR** (Instruction-Register), seejärel suurendab registrit **PC** ühe võrra ning lõpuks täidab selle käsu:

```
while (true) {  
    IR = C[PC]; PC++;  
    execute (IR);  
}
```

- Käsu täitmine võib muuta registri **PC** sisu (hüpped).
- Masina peatsükli katkestab käsk **halt**, mis tagastab kontrolli väliskeskkonnale.
- Ülejäänud käsud toome sisse järk-järgult vastavalt vajadusele.

Lihtsad avaldised ja omistamine

Ülesanne: väärtustada avaldis $(6 + 2) * 4 - 1$; s.t. genereerida käskude jada, mis

- leiab avaldise väärtuse ja
- lisab selle magasinini tippu.

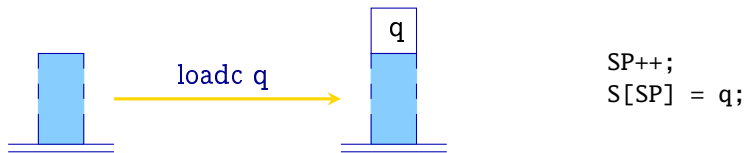
Idee:

- kõigepealt arvutame alamavaldiste väärtused,
- salvestame need magasinini tippu ning
- seejärel rakendame antud operaatorile vastavat käsku.

Lihtsad avaldised ja omistamine

Üldprintsiibid:

- käsud eeldavad, et nende argumendid on ülemistes pesades,
- käsu täitmine tarvitab oma argumendid ära,
- tulemus salvestatakse magasin tippu.

Käsk `loadc q` ei oma argumente ja salvestab konstandi `q` magasin tippu.

NB! Registri `SP` sisu on joonisel esitatud ainult kaudselt magasin kõrguse kaudu.

Lihtsad avaldised ja omistamine

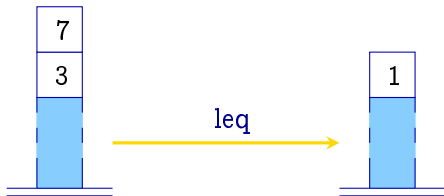
```
SP--;  
S[SP] = S[SP] * S[SP+1];
```

Käsk `mul` eeldab magasinis kahte argumenti, tarvitab need ära ja salvestab nende korrutise magasini tippu.

Teised binaarsetele aritmeetilistele ja loogilistele operaatoritele vastavad käsud `add`, `sub`, `div`, `mod`, `and`, `or`, `xor`, `eq`, `neq`, `le`, `leq`, `ge` ja `geq` töötavad analoogselt.

Lihtsad avaldised ja omistamine

Näide: operaator `leq`

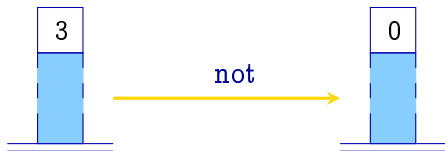
NB! Arv 0 esitab väärat tõeväärtust, kõik teised täisarvud on tõesed väärtused.

Lihtsad avaldised ja omistamine

Unaarsed operaatorid **neg** ja **not** tarvitavad ühe argumendi ja produtseerivad ühe tulemuse:


```
S[SP] = -S[SP];
```


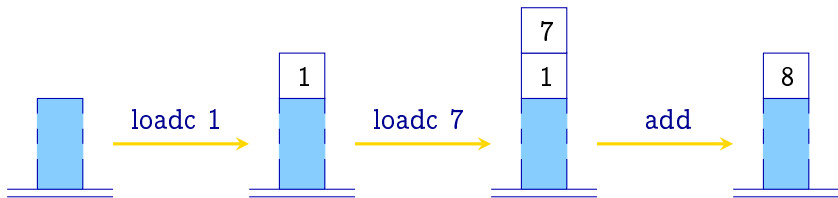
```
if (S[SP] ≠ 0)
    S[SP] = 0;
else
    S[SP] = 1;
```

Lihtsad avaldised ja omistamine

Näide: avaldisele $1 + 7$ vastab käskude jada:

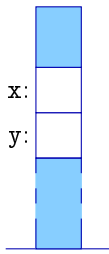
```
loadc 1  
loadc 7  
add
```

Selle koodi täitmine annab:

Lihtsad avaldised ja omistamine

- Muutujatele vastavad magasinid S pesad:

- Koodi genereerimist kirjeldavad funktsioonid `code`, `codeL` ja `codeR`.
- Argumendid: transleeritav *süntaktiline konstruktsioon* ja *aadresskeskkond* (so. funktsioon, mis igale muutujale seab vastavusse tema suhtaadressi magasinis).

Lihtsad avaldised ja omistamine

- Muutujaid kasutatakse kahel erineval moel.
- Näiteks omistuslauses $x = y + 1$ oleme huvitatud muutuja y väärtusest, kuid muutuja x aadressist.
- Muutuja süntaktiline asukoht määrab, kas me vajame tema L -väärtust või R -väärtust

muutuja L -väärtus = tema aadress

muutuja R -väärtus = tema väärtus

- Funktsioon $code_L$ e ρ emiteerib keskkonnas ρ avaldise e L -väärtust arvutava koodi.
- Funktsioon $code_R$ e ρ teeb sama R -väärtuse jaoks.
- **NB!** Mitte igal avaldisel pole L -väärtust (näit.: $x + 1$).

Lihtsad avaldised ja omistamine

- Binaarsete operaatorite transleerimine:

$$\text{code}_R (e_1 + e_2) \rho = \begin{array}{l} \text{code}_R e_1 \rho \\ \text{code}_R e_2 \rho \\ \text{add} \end{array}$$

- Analoogselt teiste binaaroperaatorite korral.

- Unaarsete operaatorite transleerimine:

$$\text{code}_R (-e) \rho = \begin{array}{l} \text{code}_R e \rho \\ \text{neg} \end{array}$$

- Analoogselt teiste unaaroperaatorite korral.

- Baasväärtuste transleerimine:

$$\text{code}_R q \rho = \text{loadc } q$$

Lihtsad avaldised ja omistamine

- Muutujate transleerimine:

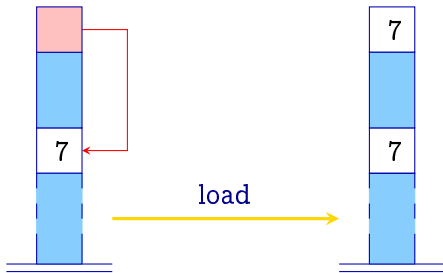
$$\begin{aligned} \text{code}_L x \rho &= \text{loadc} (\rho x) \\ \text{code}_R x \rho &= \text{code}_L x \rho \\ &\quad \text{load} \end{aligned}$$

- Omistusavaldise transleerimine:

$$\begin{aligned} \text{code}_R (x = e) \rho &= \text{code}_R e \rho \\ &\quad \text{code}_L x \rho \\ &\quad \text{store} \end{aligned}$$

Lihtsad avaldised ja omistamine

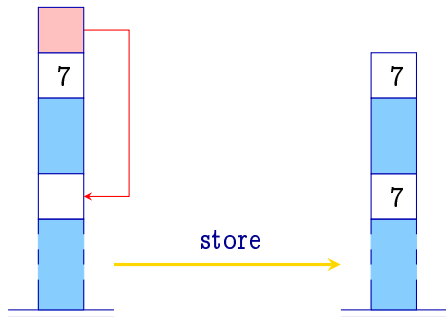
Käsk `load` salvestab magasinini tippu selle magasinini pesa sisu, mille aadress on ülemises pesas:


```
S[SP] = S[S[SP]];
```


Lihtsad avaldised ja omistamine

Käsk `store` kirjutab ülalt teise pesa sisu pessa, kuhu viitab ülemine pesa ja jätab kirjutatud väärtuse ka magasinini tippu:


```
S[S[SP]] = S[SP-1];  
SP--;
```

Lihtsad avaldised ja omistamine

Näide: olgu $e \equiv (x = y - 1)$ and $\rho = \{x \mapsto 4, y \mapsto 7\}$,

siis code_R e ρ emiteerib koodi:

```
    loadc 7          sub
    load             loadc 4
    loadc 1          store
```

Täiustusi: sagedasti esinevate käsukombinatsioonide jaoks võib sisse tuua uusi käske, näiteks:

```
    loada q    =    loadc q
                  load
    storea q    =    loadc q
                  store
```

Laused ja lausete jadad

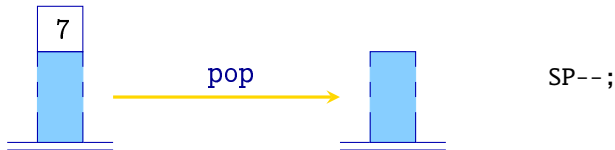
- Kui e on avaldis, siis $e;$ on lause.
- Lausel ei ole argumente, ega väärtust.
- Seega registri SP sisu peab enne ja pärast lausele vastava koodi täitmist olema sama.

$$\text{code}(e;)\rho = \text{code}_R e \rho$$

$$\text{code}(s\ ss)\rho = \text{code } s \rho$$
$$\text{code } ss \rho$$

$$\text{code } \varepsilon \rho = \quad // \text{ tühi käskude jada}$$

- Käsk `pop` eemaldab magasinist kõige ülemise peas:

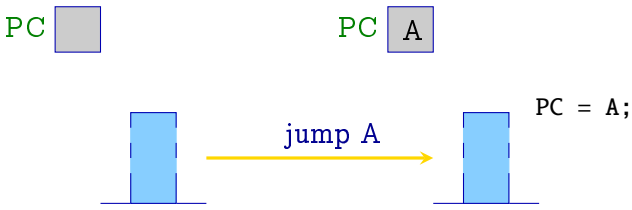

Tingimuslaused ja tsüklid

- Lihtsuse pärast kasutame hüpete sihtkohana sümbolmärkeid, mis hiljem asendatakse absoluutaadressitega.
- Absoluutaadressite asemel võib kasutada ka suhtaadresseid; so. relatiivseid registri **PC** tegeliku väärtuse suhtes.
- Viimase lähenemise eeliseks on:
 - suhtaadressid on reeglina *väiksemad*;
 - kood on *ringitõstetav* (**relocatable**).

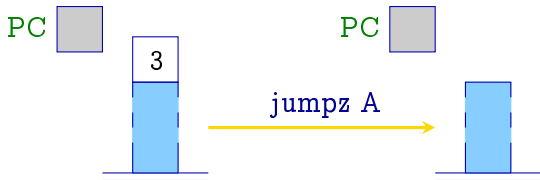
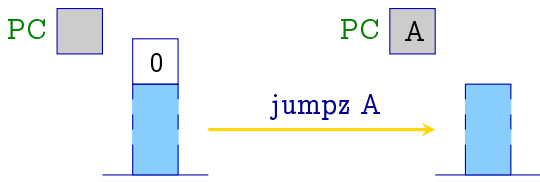
Tingimuslaused ja tsüklid

Käsk `jump A` teostab hüppe aadressile `A`; magasin ei muudeta:

Tingimuslaused ja tsüklid

Käsk `jumpz A` teostab tingimusliku hüppe; kui magasinis tipus olev argument on 0, siis toimub hüpe aadressile `A`; vastasel korral hüpet ei toimu:

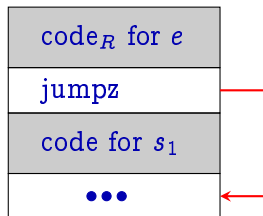
```
if (S[SP] = 0)
    PC = A;
    SP--;
```

Tingimuslause ja tsüklid

Üheharulise tingimuslause $s \equiv \text{if } (e) s_1$ transleerimine:

- genereerime koodi tingimuse e ja lause s_1 jaoks;
- lisame tingimusliku hüpekäsu nende vahele.

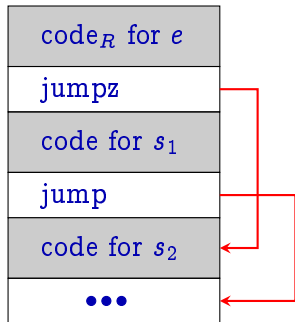
```
code (if (e) s1) ρ =  
    codeR e ρ  
    jumpz A  
    code s1 ρ  
A: ...
```


Tingimuslaused ja tsüklid

- Kaheharulise tingimuslause $s \equiv \text{if } (e) s_1 \text{ else } s_2$ transleerimine:

```
code (if (e) s1 else s2) ρ =  
  codeR e ρ  
  jumpz A  
  code s1 ρ  
  jump B  
A: code s2 ρ  
B: ...
```


Tingimuslaused ja tsüklid

Näide: olgu $\rho = \{x \mapsto 4, y \mapsto 7\}$ ja

```
s ≡ if (x > y)           (i)
      x = x - y;        (ii)
      else y = y - x;   (iii)
```

siis code s ρ emiteerib koodi:

```
loada 4
loada 7
ge
jumpz A
```

(i)

```
loada 4
loada 7
sub
storea 4
pop
jump B
```

(ii)

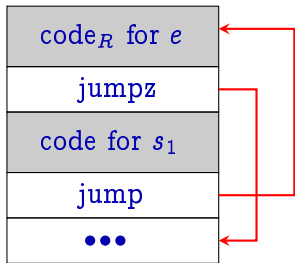
```
A: loada 7
    loada 4
    sub
    storea 7
    pop
B: ...
```

(iii)

Tingimuslaused ja tsüklid

- while-tsükli $s \equiv \mathbf{while} (e) s_1$ translatsioon:

```
code (while (e) s1) ρ =  
  A: codeR e ρ  
    jumpz B  
    code s1 ρ  
    jump A  
  B: ...
```


Tingimuslaused ja tsüklid

Näide: olgu $\rho = \{a \mapsto 7, b \mapsto 8, c \mapsto 9\}$ ja

```
s ≡ while (a > 0) {           (i)
    c = c + 1;                (ii)
    a = a - b;                (iii)
}
```

siis code s ρ emiteerib koodi:

A: loada 7	loada 9	loada 7	jump A
loadc 0	loadc 1	loada 8	B: ...
ge	add	sub	
jumpz B	storea 9	storea 7	
	pop	pop	
(i)	(ii)	(iii)	

Tingimuslaused ja tsükliid

- for-tsükel $s \equiv \text{for } (e_1; e_2; e_3) s_1$ on ekvivalentne while-tsükliga $e_1; \text{while } (e_2) \{s_1 e_3;\}$ (eeldusel, et s_1 ei sisalda continue-lauset)

```
code (for (e1; e2; e3) s1) ρ = codeR e1 ρ
                                pop
                                A: codeR e2 ρ
                                jumpz B
                                code s1 ρ
                                codeR e3 ρ
                                pop
                                jump A
                                B: ...
```

Tingimuslaused ja tsüklid

- Mitmeharulised tingimuslaused tuleb reeglina transleerida mitmeteks üksteisesse sisestatud if-lauseteks:

<code>switch (e) {</code>	
<code> case c_0 : ss_0 break;</code>	<code> $x = e$;</code>
<code> case c_1 : ss_1 break;</code>	<code> if ($x == c_0$) ss_0</code>
<code> ...</code>	<code> else if ($x == c_1$) ss_1</code>
<code> case c_{k-1} : ss_{k-1} break;</code>	<code> ... \implies ...</code>
<code> default : ss_k</code>	<code> else if ($x == c_{k-1}$) ss_{k-1}</code>
<code>}</code>	<code> else ss_k</code>

- Kui märgendid sorteerida ja kasutada kahendotsimist, siis saab võrdluste arvu vähendada logaritmini märgendite arvust.

Tingimuslaused ja tsüklid

- Erijuhtudel on võimalik konstantse ajaga hargnemine.
- Vaatame switch-lauset kujul:

```
s  ≡  switch (e) {  
           case 0 :  ss0 break;  
           case 1 :  ss1 break;  
           ...  
           case k-1 : ssk-1 break;  
           default : ssk  
        }
```

Tingimuslaused ja tsüklid

<code>code</code> $s \rho$	<code>=</code>	<code>code_R</code> $e \rho$	<code>C₀:</code> <code>code</code> $ss_0 \rho$	<code>B:</code> <code>jump</code> <code>C₀</code>
		<code>check</code> $0 k B$	<code>jump</code> <code>D</code>	<code>...</code>
			<code>...</code>	<code>jump</code> <code>C_k</code>
			<code>C_k:</code> <code>code</code> $ss_k \rho$	<code>D:</code> <code>...</code>
			<code>jump</code> <code>D</code>	

- Makro `check` $0 k B$ kontrollib, kas tingimusavaldise R -väärtus on vahemikus $[0, k]$ ja seejärel teostab indekseeritud hüppe.
- "Hüppetabeli" B i -s element sisaldab otsehüppe käsu i -ndale harule vastava koodi algaadressile.
- Iga haru lõpus on otsehüpe switch-lausest välja.

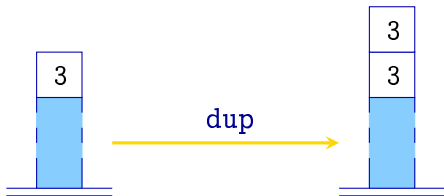
Tingimuslaused ja tsüklid

```
check 0 k B = dup          dup          jumpi B
               loadc 0      loadc k      A: pop
               geq          le           loadc k
               jumpz A      jumpz A      jumpi B
```

- Tingimusavaldise R-väärtust kasutatakse nii võrdlusteks, kui ka indekseerimiseks; seetõttu tuleb ta enne võrdlusi kopeerida.
- Kui R-väärtus ei ole vahemikus $[0, k]$, siis asendatakse ta enne hüpet konstandiga k .

Tingimuslaused ja tsüklid

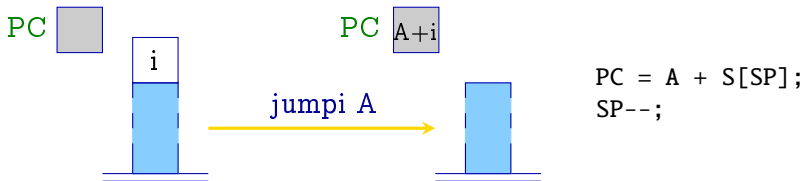
Käsk `dup` kopeerib magasinini ülemise elemendi:


```
S[SP+1] = S[SP];  
SP++;
```

Tingimuslaused ja tsüklid

Käsk `jumpi A` teostab indekseeritud hüppe:

Tingimuslaused ja tsüklid

- Hüppetabeli B võib paigutada kohe peale makrot `check`; see võimaldab hoida kokku mõned otsehüpped.
- Kui väärtuste vahemik algab u -st (ja mitte nullist), siis tuleb e \mathbb{R} -väärtusest, enne tema kasutamist indeksina, lahutada u .
- Kui e kõik potentsiaalselt võimalikud väärtused on vahemikus $[0, k]$, siis pole makrot `check` vaja.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Eesmärk: *staatiliselt* (so. kompileerimisajal) siduda iga muutujaga x fikseeritud (relatiivne) aadress ρx .
- Eeldame, et baastüüpi muutujad (näit. `int`, ...) mahuvad ühte mälupessa.
- Seome muutujatega aadressid nende deklareerimise järjekorras alustades aadressist 1.
- Seega, deklaratsioonide $d \equiv t_1 x_1; \dots t_k x_k$; (t_i on baastüüp) korral saame aadresskeskkonna ρ sellise, et

$$\rho x_i = i, \quad i = 1, \dots, k$$

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Massiiv on staatiliselt määratud suurusega järjestikuste mälupesade hulk.
- Ligipäas kasutades täisarvulisi indekseid, mis algavad nullist.
- Massiivi aadress on tema esimese elemendi $a[0]$ aadress.
- Näide: deklaratsioon `int[11]a`; defineerib 11 elemendilise massiivi.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Defineerime funktsiooni `sizeof` (tähistus $|\cdot|$), mis leiab tüübi mäluvajadused:

$$|t| = \begin{cases} 1 & \text{if } t \text{ is a primitive type} \\ k \cdot |t'| & \text{if } t \equiv t'[k] \end{cases}$$

- Seega, deklaratsioonide $d \equiv t_1 x_1; \dots t_k x_k$; korral

$$\begin{aligned} \rho x_1 &= 1 \\ \rho x_i &= \rho x_{i-1} + |t_{i-1}| \quad i > 1 \end{aligned}$$

- Kuna $|\cdot|$ saab arvutada kompileerimise ajal, siis saab ka aadresskeskkonna ρ arvutada kompileerimise ajal.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Olgu t $a[c]$; massiivi deklaratsioon.
- Siis i -nda komponendi algaadress on $\rho a + |t| \times (\text{rval of } i)$

```
codeL (a[e]) ρ = loadc (ρ a)
                codeR e ρ
                loadc |t|
                mul
                add
```

- Üldjuhul võib massiiv olla esitatud avaldisena, mis tuleb enne indekseerimist väärtustada.
- C-s on deklareeritud massiiv *viitkonstant*, mille R-väärtus on massiivi algaadress.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

```
codeL (e1[e2]) ρ = codeR e1 ρ  
                    codeR e2 ρ  
                    loadc |t|  
                    mul  
                    add
```

```
codeR e ρ = codeL e ρ      e is an array
```

- **NB!** C-s on järgnevad (L-väärtustena) ekvivalentseted:

$$a[2] \quad 2[a] \quad a + 2$$

- Normaliseerimine: massiivide nimed ja avaldised mis väärtustuvad massiiviks on enne indekseerimis-sulge; indeks-avaldis on sulgudes.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Kirje on nime omavate, võimalik et erinevat tüüpi, komponentide hulk.
- Ligipääs komponentidele nimede (selektorite) abil.
- Lihtsustusena eeldame, et kirjekomponentide nimesid ei kasutata mujal.
 - Alternatiiv: hallata iga kirjetüübi *st* jaoks eraldi keskkonda ρ_{st} .
- Kuulugu `struct { int a; int b; } x`; deklaratsioonide hulka:
 - kirje *x* suhtaadress on tema esimese pesa aadress;
 - komponentide aadressid on relatiivsed kirje algaadressi suhtes; so. ülaltoodud näites $a \mapsto 0, b \mapsto 1$.

Massiivid, kirjed ning staatiline mäluhaldus

- Olgu $t \equiv \text{struct } \{ t_1 c_1; \dots t_k c_k; \}$, siis

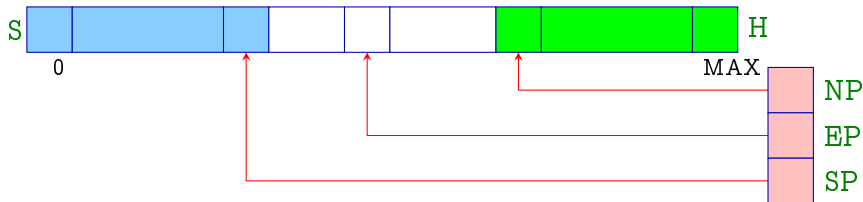
$$\begin{aligned} |t| &= \sum_{i=1}^k |t_i| \\ \rho c_1 &= 0 \\ \rho c_i &= \rho c_{i-1} + |t_{i-1}| \quad i > 1 \end{aligned}$$

- Seega komponendi $x.c_i$ address on $\rho x + \rho c_i$

```
codeL (e.c) ρ = codeL e ρ  
                loadc (ρ c)  
                add
```

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

Kuhi:

- H** = **H**heap — mälu piirkond dünaamilise elueaga andmetele.
- NP** = **N**ew-**P**ointer — register, mis sisaldab kuhja kõige alumise täidetud pesa aadressit.
- EP** = **E**xtrême-**P**ointer — register, mis sisaldab kõige ülemise pesa aadressi, kuhu **SP** võib antud funktsiooni täitmisel viidata.

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

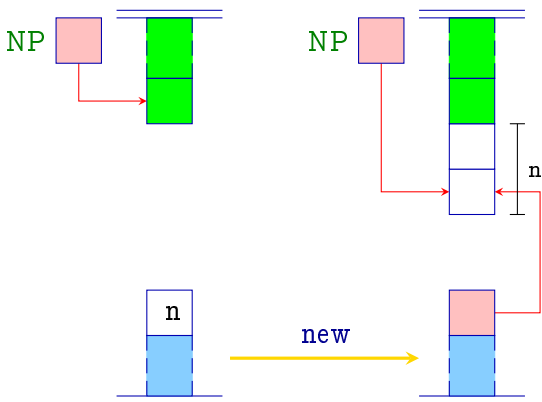
- Magasin ja kuhi kasvavad üksteise suunas, aga ei tohi kattuda ([stack overflow](#)).
- "Kokkupõrge" võib olla põhjustatud nii SP suurendamisest kui NP vähendamisest.
- EP aitab vältida ületäitumist magasin operatsioonide korral.
- EP väärtuse saab määrata staatiliselt.
- Kuhjast mälu võttes tuleb ületäitumist kontrollida.

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

- *Viidad* võimaldavad ligipääsu anonüümsetele, dünaamiliselt loodud, objektidele, mille eluiga ei allu **LIFO** printsiibile.
- Viitväärtuste saamiseks on kaks võimalust:
 - funktsiooni `malloc(e)` väljakutse reserveerib mälupiirkonna mille suurus on e väärtus ning väljastab selle piirkonna algusaadressi;
 - aadressoperaatori `&` rakendamine muutujale väljastab selle muutuja aadressi (so. L-väärtuse).

$$\begin{aligned} \text{code}_R (\text{malloc}(e)) \rho &= \text{code}_R e \rho \\ &\quad \text{new} \\ \text{code}_R (\&e) \rho &= \text{code}_L e \rho \end{aligned}$$

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus


```
if (NP - S[SP] ≤ EP)
    S[SP] = NULL;
else {
    NP = NP - S[SP];
    S[SP] = NP;
}
```

- `NULL` on spetsiaalne viitkonstant; samastatakse täisarvulise konstandiga 0.
- Ületäitumise korral väljastatakse `NULL`-viit.

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

- Viidatava väärtuste saamiseks on kaks võimalust:
 - operaatori $*$ rakendamine avaldisele e väljastab mälupeesa sisu, mille aadress on avaldise e R-väärtus;
 - kirje komponendi selekteerimine läbi viida $e \rightarrow c$ on ekvivalentne avaldisega $(*e).c$.

$$\begin{aligned} \text{code}_L (*e) \rho &= \text{code}_R e \rho \\ \text{code}_L (e \rightarrow c) \rho &= \text{code}_R e \rho \\ &\quad \text{loadc} (\rho c) \\ &\quad \text{add} \end{aligned}$$

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

Näide: olgu antud deklaratsioonid:

```
struct t { int a[7]; struct t *b; };  
int i, j;  
struct t *pt;
```

Siis $\rho = \{ a \mapsto 0, b \mapsto 7, i \mapsto 1, j \mapsto 2, pt \mapsto 3 \}$.

Avaldise $((pt \rightarrow b) \rightarrow a)[i + 1]$ korral emiteeritakse kood:

```
loada 3  
loadc 7  
add
```

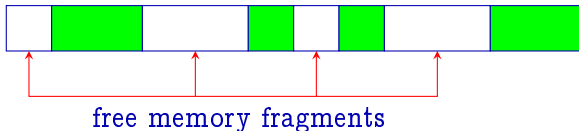
```
load  
loadc 0  
add
```

```
loada 1  
loadc 1  
add
```

```
loadc 1  
mul  
add
```


Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

- Mälu vabastatakse C-s funktsiooni `free(e)` väljakutse abil.
- Antud mälupiirkond märgistatakse kui vaba ja pannakse spetsiaalsesse vabamälu listi (`free list`), kust `malloc` saab vajadusel selle uuesti kasutusele võtta.
- **Probleemid:**
 - peale mälupiirkonna vabastamist võivad mõned, ikka veel kättesaadavad, viidad sellele viidata (`dangling references`);
 - mälu võib ajapikku muutuda *fragmenteerituks*;

- vabamälu listi haldamine võib olla kulukas.

Viidad ja dünaamiline mäluhaldus

- Alternatiiv: funktsiooni `free` väljakutse korral ei tehta midagi.

$$\text{code}(\text{free}(e);) \rho = \text{code}_R e \rho$$

`pop`

- Mälu täitumisel vabastatakse kindlasti mitte-kättesaadav mälu automaatselt kasutades *prügikoristust* (`garbage collection`).
 - + Mälu võtmine ja "vabastamine" on lihtne ja väga efektiivne.
 - + Pole "ripnevate viitade" probleemi.
 - + Mitmed prügikoristuse algoritmid defragmenteerivad kasutusel oleva mälu.
 - Prügikoristus võib olla aeganõudev, mistõttu võivad tekkida programmi täitmisel märgatavad pausid.

Funktsioonid

- Funktsiooni definitsioon koosneb neljast komponendist:
 - funktsiooni *nimi*, mille kaudu toimub tema väljakutsumine;
 - funktsiooni *formaalsete parameetrite* spetsifikatsioon;
 - funktsiooni *resultaadi tüüp*;
 - funktsiooni *keha*.
- C-s kehtib:

$\text{code}_R f \rho = _f =$ starting address of f code

- Seega peab aadresskeskkond haldama ka funktsioonide nimesid!

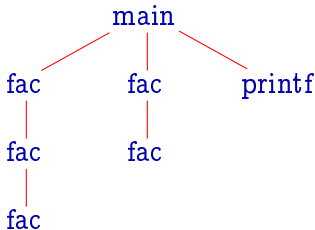
Funktsioonid

- Näide:

```
int fac (int x) {  
    if (x ≤ 0) return 1;  
    else return x * fac(x - 1);  
}
```

```
main () {  
    int n;  
    n = fac(2) + fac(1);  
    printf("%d", n);  
}
```

- Samast funktsioonist võib olla mitu aktiivset eksemplari.

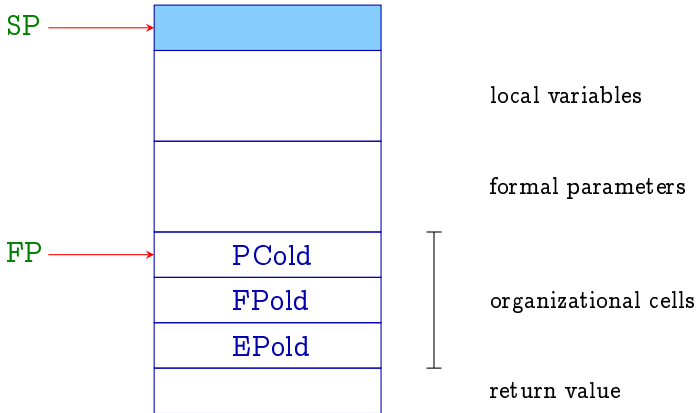

Funktsioonid

- Funktsiooni iga *eksemplari* formaalsed parameetrid ja lokaalsed muutujad tuleb hoida eraldi.
- Selleks reserveerime funktsioonide iga väljakutse korral magasis spetsiaalse mälupiirkonna, *freimi* (**Stack Frame**).
- **FP** (**F**rame **P**ointer) on register, mis viitab aktiivse freimi viimasele *organisatoorsele pesale* ja mida kasutatakse formaalsete parameetrite ja lokaalsete muutujate adresseerimiseks.

Funktsioonid

Freimi struktuur:

Funktsioonid

- Väljakutsuja peab peale väljakutsutud funktsiooni lõpetamist olema võimeline jätkama täitmist omas freimis.
- Seetõttu tuleb funktsiooni väljakutsel salvestada:
 - väljakutsuja freimi aadress **FP**;
 - koodi aadress, kust tuleb jätkata peale väljakutse lõpetamist (so. käsuregister **PC**);
 - väljakutsuja magasinini maksimaalne võimalik aadress **EP**.
- Lihtsustus: eeldame, et funktsioonide resultaativäärtused mahuvad ühte mälupessa.

Funktsioonid

- Peame eristama kahte eri liiki muutujaid:
 - *globaalsed* muutujad, mis on defineeritud funktsioonidest väljaspool;
 - *lokaalsed* (ehk automaatsed) muutujad (k.a. formaalsed parameetrid), mis on defineeritud funktsioonide siseselt.
- Aadresskeskkond ρ seob muutujanimedega paarid

$$(tag, a) \in \{G, L\} \times \mathbb{N}$$

- **NB!** Paljud keeled lubavad muutujate nähtavust kitsendada mingi ploki piiresse.
- Erinevate programmiosade transleerimine kasutab reeglina erinevaid aadresskeskkondi.

Funktsioonid

- ```
0 int i;
 struct list {
 int info;
 struct list *next;
 } *l;
```
- ```
1  int ith (struct list *x, int i) {
    if (i ≤ 1) return x→info;
    else return ith(x→next, i-1);
}
```
- ```
2 main () {
 int k;
 scanf("%d", &i);
 scanlist(&l);
 printf("%d", ith(l, i));
}
```
-

## Funktionsid

```
0 int i;
 struct list {
 int info;
 struct list *next;
 } *l;

1 int ith (struct list *x, int i) {
 if (i ≤ 1) return x→info;
 else return ith(x→next, i-1);
}

2 main () {
 int k;
 scanf("%d", &i);
 scanlist(&l);
 printf("%d", ith(l, i));
}

0 global env.
ρ₀ i ↦ (G, 1)
 l ↦ (G, 2)
 ith ↦ (G, _ith)
 main ↦ (G, _main)
```

Funktionsid

```
0 int i;
 struct list {
 int info;
 struct list *next;
 } *l;

1 int ith (struct list *x, int i) {
 if (i ≤ 1) return x→info;
 else return ith(x→next, i-1);
}
```

```
2 main () {
 int k;
 scanf("%d", &i);
 scanlist(&l);
 printf("%d", ith(l, i));
}
```

```
1 env. for function ith
ρ1 x ↦ (L, 1)
 i ↦ (L, 2)
 l ↦ (G, 2)
 ith ↦ (G, _ith)
 main ↦ (G, _main)
```

Funktionsid

- 0 `int i;`
`struct list {`
    `int info;`
    `struct list *next;`
`} *l;`
- 1 `int ith (struct list *x, int i) {`
    `if (i ≤ 1) return x→info;`
    `else return ith(x→next, i-1);`
`}`
- 2 `main () {`
    `int k;`
    `scanf("%d", &i);`
    `scanlist(&l);`
    `printf("%d", ith(l, i));`
`}`
-
- 2 env. for function main
 ρ_2 $k \mapsto (L, 1)$
           $i \mapsto (G, 1)$
           $l \mapsto (G, 2)$
           $ith \mapsto (G, \_ith)$
           $main \mapsto (G, \_main)$

Funktsioonid

- Olgu f funktsioon, milles kutsutakse välja funktsioon g .
- Funktsiooni f nimetame *kutsujaks* (**caller**) ning funktsiooni g *kutsutavaks* (**callee**).
- Funktsiooni väljakutse puhul emiteeritav kood tuleb ära jagada kutsuja ja kutsutava vahel.
- Täpne jaotus sõltub sellest, et kes omab millist informatsiooni.

Funktsioonid

- Tegevused väljakutsel ja kutsutavasse sisenemisel:
  - 1 registrite **FP** ja **EP** salvestamine; } mark
  - 2 aktuaalsete argumentide arvutamine;
  - 3 kutsutava koodi *_g* algaadressi määramine;
  - 4 uue **FP** sättimine;
  - 5 **PC** salvestamine ja *_g* algusse hüppamine; } call
  - 6 uue **EP** sättimine; } enter
  - 7 lokaalsetele muutujatele mälu eraldamine. } alloc
- Tegevused kutsutavast lahkumisel:
  - 1 registrite **FP**, **EP** ja **SP** taastamine; } return
  - 2 tagasipöördumine *f*-i koodi; so. **PC** taastamine.

Funktsioonid

$$\begin{aligned} \text{code}_R (g(e_1, \dots, e_n)) \rho &= \text{mark} \\ &\quad \text{code}_R e_1 \rho \\ &\quad \dots \\ &\quad \text{code}_R e_n \rho \\ &\quad \text{code}_R g \rho \\ &\quad \text{call } n \end{aligned}$$

- Aktuaalsete parameetritena esinevatel avaldistel leitakse nende R-väärtused
  - parameetrite edastamine *väärtuse* kaudu (*call-by-value*).
- Funktsioon g võib olla avaldis, mille R-väärtus on kutsutava funktsiooni algaadress.

Funktsioonid

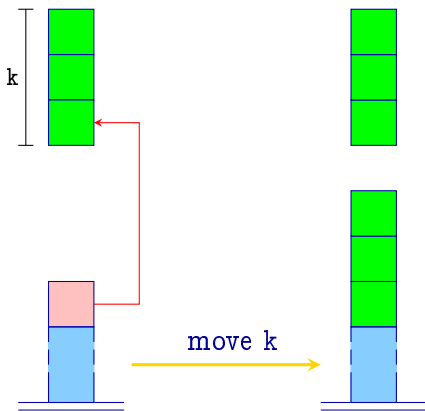
- Funktsiooni nimi on *viitkonstant*, mille R-väärtus on funktsiooni algaadress.
- Funktsiooni viida kaudu väärtuse võtmine väljastab selle sama viida.
  - Näide: deklaratsiooni `int (*)()g`; korral on väljakutsed `g()` ja `(*g)()` ekvivalentsed.
- Argumentidena antavad kirjed kopeeritakse.

<code>code_R f ρ</code>	=	<code>loadc (ρ f)</code>	<i>f</i> on funktsiooni nimi
<code>code_R (*e) ρ</code>	=	<code>code_R e ρ</code>	<i>e</i> on funktsiooni viit
<code>code_R e ρ</code>	=	<code>code_L e ρ</code>	<i>e</i> on kirje suurusega <i>k</i>
		<code>move k</code>	

Funksioonid

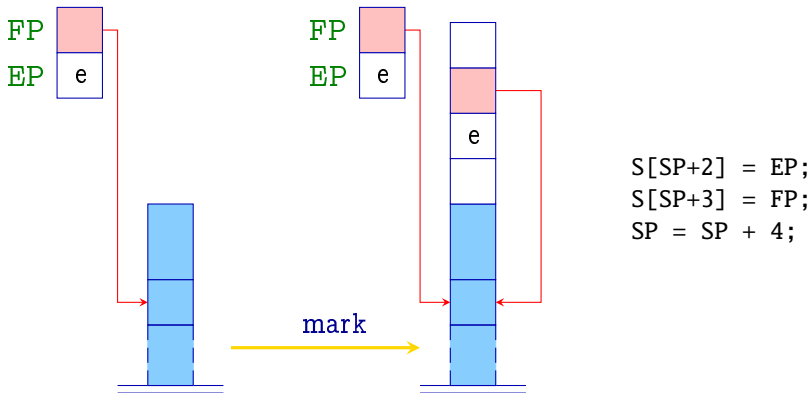
Käsk `move k` kopeerib k pesa magasinini tippu:


```
for (i=k-1; i>=0; i--)
 S[SP+i] = S[S[SP]+i];
SP = SP + k - 1;
```

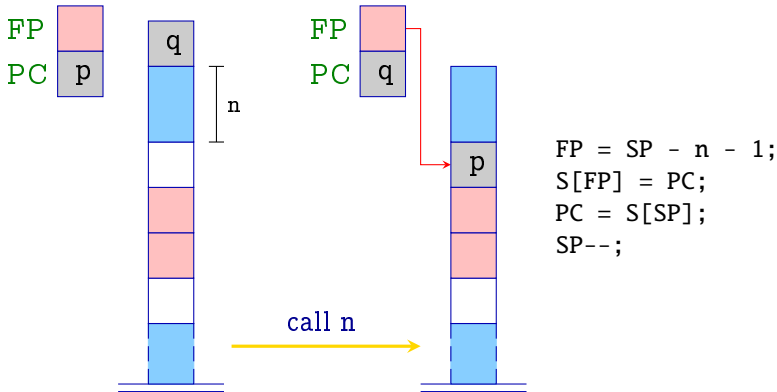
Funktsioonid

Käsk **mark** reserveerib mälu organisatoorse peade ja
resultaatväärtuse jaoks ning salvestab registrid **FP** ja **EP**:

Funksioonid

Käsk `call n` salvestab jätkuadressi ning omistab registritele `FP`, `SP` ja `PC` uued väärtused:

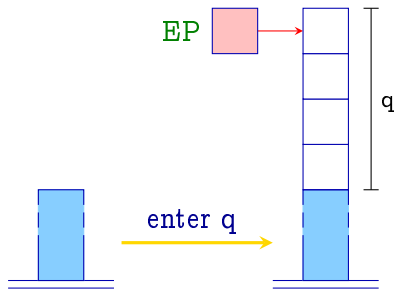
Funktsioonid

```
code (t f (args){vars ss}) ρ = -f: enter q
 alloc k
 code (ss) ρf
 return
```

kus q = $maxS + k$
 $maxS$ = lokaalse magasinini maksimaalne sügavus
 k = mälu lokaalsetele muutujatele
 ρ_f = f -i aadresskeskkond

Funktsioonid

Käsk `enter q` seab registrile `EP` uue väärtuse:

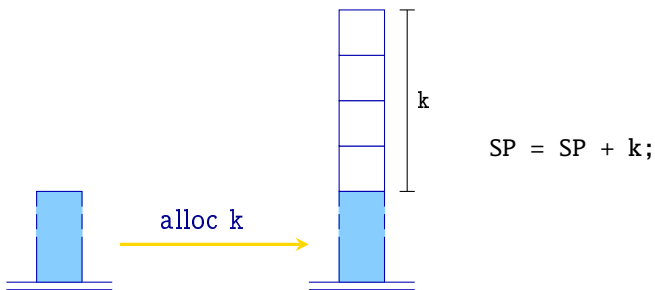


```
EP = SP + q;
if (EP ≥ NP)
 Error ("Stack Overflow");
```

NB! Kui mälu pole piisavalt, siis programmi töö katkestatakse.

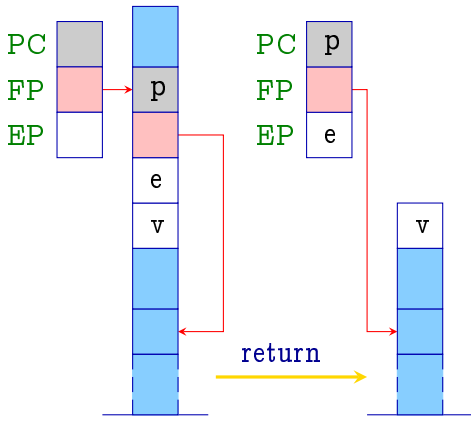
Funktsioonid

Käsk `alloc k` reserveerib magasinis mälu lokaalsete muutujate jaoks:

Funktsioonid

Käsk `return` taastab registrite `PC`, `FP` ja `EP` sisu ning jätab resultaativäärtuse magasini tippu:


```
PC = S[FP];
EP = S[FP-2];
if (EP ≥ NP)
 Error ("Stack Overflow");
SP = FP - 3;
FP = S[SP+2];
```

Funksioonid

Lokaalsetele muutujatele ja formaalsetele parameetritele ligipääs toimub relatiivselt registri **FP** suhtes:

$$\text{code}_L x \rho = \begin{cases} \text{loadc } j & \text{if } \rho x = (G, j) \\ \text{loadrc } j & \text{if } \rho x = (L, j) \end{cases}$$

Instruction **loadrc j** calculates the sum of **FP** and **j**:

FP f

FP f

SP++;
S[SP] = FP + j;

Funktsioonid

Analoogselt käskudega `loada j` ja `storea j` toome sisse käsud `loadr j` ja `storer j`:

$$\begin{aligned} \text{loadr } j &= \text{loadrc } j \\ &\quad \text{load} \\ \text{storer } j &= \text{loadrc } j \\ &\quad \text{store} \end{aligned}$$

return-lausele vastab väärtuse omistamine muutujale suhtaadressiga -3:

$$\begin{aligned} \text{code } (\text{return } e;) \rho &= \text{code}_R e \rho \\ &\quad \text{storer } -3 \\ &\quad \text{return} \end{aligned}$$

Funktsioonid

Näide:

```
int fac(int x) {
 if (x ≤ 0) return 1;
 else return x * fac(x - 1);
}
```

Siis $\rho_{fac} = \{x \mapsto (L, 1)\}$ ja emiteeritav kood on:

```
_fac: enter 7 loadc 1 A: loadr 1 mul
 alloc 0 storer -3 mark storer -3
 loadr 1 return loadr 1 return
 loadc 0 jump B loadc 1 B: return
 leq
 jumpz A sub
 loadc _fac
 call 1
```

Kogu programmi transleerimine

Abstraktse masina olek enne programmi käivitamist:

$$SP = -1 \quad FP = EP = 0 \quad PC = 0 \quad NP = \text{MAX}$$

Olgu $p \equiv \text{vars } fdef_1 \dots fdef_n$, kus $fdef_i$ on funktsiooni f_i definitsioon ja üks defineeritud funktsioonidest on nimega `main`.

Emiteeritav kood koosneb järmistest osadest:

- funktsioonide definitsioonidele $fdef_i$ vastav kood;
- globaalsetele muutujatele mälu reserveerimine;
- funktsiooni `main()`; väljakutse kood;
- käsk `halt`.

Kogu programmi transleerimine

```
code $p \emptyset$ = enter ($k + 6$) pop
 alloc ($k + 1$) halt
 mark $-f_1 : \text{code } fdef_1 \rho$
 loadc _main ...
 call \emptyset $-f_n : \text{code } fdef_n \rho$
```

kus $\emptyset$ = tühi aadresskeskkond
 ρ = globaalne aadresskeskkond
 k = mälu globaalsetele muutujatele